

MT - 172

2013 1200

Seat No.

--	--	--	--	--	--	--	--

MT - 172 - SANSKRIT ENTIRE (SECOND OR THIRD LANGUAGE) - PRELIM I -
PAPER - VI

Time : 3 Hours

(Pages 7)

Max. Marks : 80

Q.I. (A) Translate any three of the following passages into English : 15

- (i) पुरा यदा मिङ्गोजनाः गणान् कृत्वा वसन्तः तदा तेषामेकस्य गणस्य प्रमुख आसीत् लेरसियानामा । अतीव दयालुः स गणप्रमुखः सर्वैः सह समभावेन आचरति स्म । धनवत्तां दारिद्र्यं वागणयित्वा स जनानां सहृदयतया साधुतया वा तेषां माहात्म्यं निश्चिनोति स्म ।
- (ii) अदितिः - आचार्ये ! अधुना विशेषेण वीररसविषये कथयतु भवती ।
आचार्या - आम् । उत्साहः वीररसस्य प्रधानगुणः । स इतरानपि उत्साहयति । अन्यः गुणः
अध्यवसायः नाम दृढनिश्चयः दृढयत्नश्च । अपरः गुणः निश्चला बुद्धिः।
स्थैर्यधैर्यवीर्यगर्वोत्साहपराक्रमादिप्रभावात्मकैरभिनयैः रसनिष्पत्तिः कर्तव्या ।
एष रसः रसिकान् प्रेरयति ।
- (iii) एकस्मिन् दिने तस्मै अनन्तभट्टवैद्यस्य विषये केनापि कथितम् । ततस्तमानेतुं तेन धनिकेन सत्वरं सेवकः प्रेषितः । किन्तु सेवकेन आनीते सन्देशे लिखितमासीत्, 'भवन्तमुपचरितुं सानन्दमिच्छामि । तथापि मया मम नियमानां पालनमपेक्ष्यते । चिकित्सामभिलषन् रुग्णः स्वयमेव मम समीपे आगच्छतु । कृपया सूर्योदयादनन्तरं पद्भ्यामेव आगच्छतु ।'
- (iv) तत्रासीदेकः विख्यातः बौद्धविहारः । भगवतः सुगतस्य बहवोऽनुयायिनः तत्रोषित्वा तथागतस्योपदेशमनुसरन्तः भिक्षुव्रतानां पालनं कुर्वन्ति स्म । भगवान् सुगत एवास्माकं पिता इत्येवं मन्यन्ते स्म ते भिक्षवः। अतः विविधसमस्यानां निराकरणार्थं ते स्वयं गौतमबुद्धं प्रति गच्छन्ति स्म ।
- (v) तदाकर्ण्य निश्चयं कृत्वा स्वामी निश्चलः अभिमुखः जातः तेन ते भीताः वानराः दूरं पलायिताः । अथ गच्छता कालेन न्यूयॉर्कनगर्याम् एकस्यां सभायां भाषमाणेन स्वामिना कथितोऽयं प्रसङ्गः । सोऽवदत्, 'प्रसङ्गेनानेन अवगतः मया महान् सिद्धान्तः यद् मा भैषीः आपदः । आपदाभिमुखाः भवत । तस्याः प्रतिकारं कुरुत ।'

Q.I. (B) Translate any two groups of verses into English :

8

Group I

- (i) ततोऽब्रवीत् तपोदत्तः सेतुः किं मूर्ख बध्यते ।
गङ्गायामोघहार्याभिः सिकताभिः कदाचन ॥

- (ii) अव्यक्तं व्यापकं नित्यं गुणातीतं चिदात्मकम् ।
व्यक्तस्य कारणं वन्दे व्यक्ताव्यक्तं तमीश्वरम् ॥

Group II

- (i) अङ्गो न गात्रं नयनेन वक्त्रं न्यायेन राज्यं लवणेन भोज्यम् ।
धर्मेण हीनं खलु जीवितञ्च न राजते चन्द्रमसा विना निशा ॥
- (ii) मुहूर्तं ज्वलितं श्रेयो न च धूमायितं चिरम् ।
मा ह स्म कस्यचिद् गेहे जनि राज्ञः खरो मृदुः ॥

Group III

- (i) तेषामेव श्रमेण फलिता हसति मेदिनीयम्
हरितक्रान्त्यास्तद् हरितत्वं ध्वजेऽपि पल्लवितम् ।
ध्वजे स्थितेयं हरिताभा मां प्रेरयते सततम्
'जयतु किसानो' वदन्ती ह्यहं नमामि तं कृषकम् ॥

Group IV

- (i) कदर्थितस्यापि हि धैर्यवृत्ते -
न शक्यते धैर्यगुणः प्रमार्ष्टुम् ।
अधोमुखस्यापि कृतस्य वहे -
नाधः शिखा यान्ति कदाचिदेव ॥
- (ii) आगत्य च स गङ्गायास्तटाच्चिक्षेप वारिणि ।
उद्धृत्योद्धृत्य सिकताः पश्यतस्तस्य सोर्मणि ॥

Q.II. (A) Answer any two questions in English from group I and II 8 each :

Group I

- (i) What is called as black gold ? How is it obtained ?
(ii) Explain the concept of e-commerce.
(iii) What are the features of केवलदेव national park ?

Group II

- (i) According to the poem नमामि राष्ट्रध्वजम् what does the white colour suggest?

- (ii) State the फारुकी family.
 (iii) How has the poet described the greatness of poets ?

Q.II. (B) Complete any two verses of the following : 4

- (i) नृपाणां ..... पराक्रमः ॥
 (ii) यस्य ..... बृहस्पतिः ॥
 (iii) यथा ..... वितरेतरम् ॥
 (iv) रागे ..... प्रशस्यते ॥

Q.II. (C) Complete any one verse based on a metre : 2

- (i) इन्द्रवज्रा (ii) गीति

Q.III. (A) Write 5 sentences in Sanskrit on any one topic given below: 5

- (i) अश्वः (ii) उद्यानम् (iii) सूर्यः

OR

Translate any five sentences in Sanskrit :

- (i) Peacock-feather looks beautiful on the head of Lord Krishna.
 (ii) There are eight sections of Ayurveda.
 (iii) When will you go to a village ?
 (iv) Delhi is the capital of India.
 (v) We got freedom in 1947.
 (vi) Proper diet is essential for growth of the body.
 (vii) I saw a tiger in the dense forest.
 (viii) Courage is the greatest ornament of a man.

Q.IV. (A) Rewrite the following sentences according to the order : 5

- (i) संभ्रान्तं स्वामिनं पलायमानं दृष्ट्वा मार्गं आसीनः कोऽपि याचकः उच्चैरभाषत, “अरे संन्यासिन्, अलं पलायनेन ।”
 (ii) वानरा अपि तम् अन्वधावन् ।
 (iii) निर्भयतया तान् वानरान् अभिमुखो भव ।
 (iv) तदाकर्ण्य निश्चयं कृत्वा स्वामी निश्चलः अभिमुखः जातः तेन ते भीताः वानराः दूरं पलायिताः ।
 (v) तेन ते वानराः भीताः न त्वां पीडयिष्यन्ति ।

OR

(B) Answer any five question in Sanskrit :

- (i) बेल्लूरमठे करमरकरमहोदयेन कस्य पूर्णाकृतिशिल्पं निर्मितम् ?
- (ii) का ऊर्जा अमर्यादा भवति ?
- (iii) नरेन्द्रेण किं क्रीतम् ?
- (iv) किं नाम अन्तर्जालम् ?
- (v) कः परोऽपि बन्धुः ?
- (vi) महानुभावाः किं न मुञ्चन्ति ?
- (vii) विद्यासिद्धये तपोदत्तः कुत्र गतः ?
- (viii) मुबारखेन्द्रः कस्य पुत्रः ?

Q.V. (A) Translate any one unseen passage / dialogue into English : 5

- (i) भारतदेशेन सर्वस्मै जगते दत्तः सर्वोत्कृष्टः उपहारः नाम पञ्चतन्त्रं नाम ग्रन्थः । विष्णुशर्मा नाम विद्वान् अस्य रचयिता । सः राजपुत्राणां रुचिं निरैक्षत । तेष्व्यः पशुपक्षिणां विविधाः कथाः अकथयत् । 'मनोरञ्जनाद् उद्बोधनम्' एतत् तन्त्रं प्रभावपूर्णं जातम् । कथानां माध्यमेन दत्तं ज्ञानं राजपुत्रैः विनासायासैः आत्मसात् कृतम् । अल्पेन एव कालेन ते राजपुत्राः राजनीतिपारङ्गताः अभवन् ।
- (ii) भिषग्वरः - किं वदसि उदरे मार्जारशावकः गुर्गुरायते ?
मिलिन्दः - परं रात्रौ किं करवाणि अहम् ?
भिषग्वरः - एतद् गुटिकाद्वयम् । एका त्वत्कृते एका मार्जारशावकस्य कृते शयनसुखमनुभवितुम्।
(अन्येद्युः रुग्णालये)
भिषग्वरः - अयि मिलिन्द, उत्तिष्ठ । शस्त्रक्रिया सफलीभूता । पश्य एष मार्जारशावकः
तव उदरे आसीत् । अधुना निश्चिन्तो भव ।
मिलिन्दः - (रुदितस्वरेण) परं मम उदरे तु कृष्णमार्जारः प्राविशत्, एष तु श्वेतः ।
- (iii) वासन्ति - अथ सः राजा किम् आरंभः संप्रति ।
आत्रेयी - तेन राज्ञा क्रतुः अश्वमेधः क्रान्तः ।
वासन्ति - अहह ! धिक् परिणीतम् अपि ।
आत्रेयी - शान्तं पापम् ।
वासन्ति - का तर्हि यज्ञे सहधर्मचारिणी ।
आत्रेयी - हिरण्मयी सीताप्रतिकृतिः ।
वासन्ति - हन्त भोः ।
वज्रात् अपि कठोराणि मृदूनि कुसुमात् अपि ।
लोकोत्तराणां चेतांसि कः हि विज्ञातुम् अर्हति ॥

Q.V. (B) Translate any one group of verses into English :

4

Group I

- (i) शत्रुभावस्थितान् यस्तु करोति वशवर्तिनः ।
प्रज्ञाप्रयोगसामर्थ्यात् स शूरो स च पण्डितः ॥
- (ii) रोग-शोक-परीताप-बन्धन-व्यसनानि च ।
आत्मापराधवृक्षाणां फलान्येतानि देहिनाम् ॥

Group II

- (i) कस्यापि कोऽप्यतिशयोऽस्ति स तेन लोके
ख्यातिं प्रयाति न हि सर्वविदस्तु सर्वे ।
किं केतकी फलति किं पनसः सुपुष्पः
किं नागवल्ल्यापि च पुष्पफलैरूपेता ॥

Group III

- (i) इतरतापशतानि यथेच्छया
वितर तानि सहे चतुरानन ।
अरसिकेषु कवित्वनिवेदनं
शिरसि मा लिख मा लिख ॥

Q.VI. Answer in English : (Any two)

4

- (i) How are नवरसs important even in painting ?
- (ii) What are the factors responsible for adding beauty to a painting ?
- (iii) What responsibility did डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर accept ?
- (iv) How did डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर display his proficiency in संस्कृत ?

Q.VII. Complete the story :

5

द्वौ श्रमणौ हिमालये पर्वतारोहणाद् _____ क्लान्तौ तौ कुत्रचिद् विश्रामं कर्तुम्
अतिष्ठताम् । अत्रान्तरे ताभ्यां दृष्टं यदेका _____ स्कन्धेन किमपि भारं वहन्ती
दूरतः आरोहणं करोति। यदा _____ आगता तदा दृष्टं ताभ्यां यत् तस्याः स्कन्धे
एकः शिशुः वर्तते इति । अतीव स्नेहार्द्रया _____ एकः ताम् अवदत् । बाले
_____ गन्तव्यम् ।

(अतीव, बालिका, कुत्र, गिरा, समीपम्)

OR

Make any five sentences in Sanskrit by using indeclinables / governing cases :

(i) कथ्	(ii) बहिः	(iii) वि + तृ
(iv) नमः	(v) याच्	(vi) कृते
(vii) प्रति	(viii) विना	

Q.VIII. Solve any five sub-questions from the following :

15

(A) Recognize any three of the following forms :

(i) जाने	(ii) व्योम्नि	(iii) निर्मातुम्
(iv) कथितम्	(v) राज्ञा	

(B) Dissolve and name the compounds : (Any three)

(i) यथेष्टम्	(ii) बालनरेन्द्रः	(iii) पात्रगतम्
(iv) उपस्कारार्थम्	(v) सूर्यप्रकाशः	

(C) Dissolve sandhis : (Any three)

(i) एवाध्युषितम्	(ii) बुधाश्चिन्वते	(iii) विद्यालयेष्वपि
(iv) बहवोऽनुयायिनः	(v) तद्यशस्तदौर्जित्यम्	

(D) Give Sanskrit synonyms of the following words : (Any three)

(i) कलानिधिः	(ii) अम्बरम्	(iii) अश्वः
(iv) जीर्णम्	(v) कौतुहलम्	

(E) Complete any three of the following sentences by choosing the suitable alternative given in the brackets :

- (i) अत्र प्राप्ताहं भरतपुरं ..... प्राक् । (दिनद्वयात् / दिनद्वयोः / दिनद्वयेषु)
- (ii) आचार्ये, वीरसविषये ..... भवती । (कथय / कथयतु / कथयन्तु)
- (iii) अकस्मात् तस्य विचारमाला ..... । (खण्डितः / खण्डिता / खण्डितम्)
- (iv) ..... निकटे प्रवहतो निर्झरस्य जले स्नात्वा प्रत्यागच्छतु ।
(उद्याने / उद्यानात् / उद्यानस्य)
- (v) तस्य शरीरम् उच्छूनं ..... च समजायत । (रूपहीनः / रूपहीनम् / रूपहीनस्य)

(F) Do as directed : (Any three)

- (i) भवान् अस्माकं जीर्णकुटीम् आगच्छतु । (Use 'त्वम्' instead of 'भवान्')
- (ii) लेरसिया रात्रिमयापयत् । (Remove casual)

- (iii) वत्स नरेन्द्र, विरम शोकात् ।
(Use 'अलम्' instead of 'विरम')
- (iv) सारङ्गागाराः खगैः अङ्गीकृताः । (Use 'खगाः' instead of 'खगैः')
- (v) महाक्रान्तिः एषा ।
(Use 'परिवर्तनम्' instead of 'क्रान्तिः' and rewrite the sentence.)

MT - 172

2013 1200

MT - 172 - SANSKRIT ENTIRE (SECOND OR THIRD LANGUAGE) - PRELIM I -
PAPER - VI

Time : 3 Hours

Preliminary Model Answer Paper

Max. Marks : 80

A.I.	(A) Translate any three of the following passages into English :	
(i)	Earlier, when the Mizo people were living in groups, then, the chief (leader) of one of the group was one named lerasiya. That chief of the group (group leader) was extremely kind and used to behave equally with all. Without caring for poverty or richness, he used to decide the importance of a person according to their kindness or nobility.	5
(ii)	Aditi : Teacher, now you may tell me specifically about the रस of heroism. Teacher : Yes. Enthusiasm is the main trait/quality of the sentiment of heroism. It also energizes (enthuses) others. Another characteristic is determination, i.e. firm resolve and extreme effort. Another characteristic is stable intellect. रस should be evoked through effective acting, stability, courage, bravery, pride, enthusiasm, valour etc. This sentiment inspires the spectators.	5
(iii)	One day he was told about physician अनन्तभट्ट by someone. Then, in order to bring him, a servant was sent immediately by that rich man. But it was written in the message brought by the servant, "I happily wish to treat the respected one. Yet, I expect the compliance of my rules. A patient desiring treatment may himself come to me. After sunrise, please come on foot (walk) itself.	5
(iv)	There was famous Buddhist monastery there. Many followers of Lord सुगत (बुद्ध) used to stay there and adhering to his precepts, used to follow the discipline of monks. Those monks believed / considered Lord सुगत only as their father. Hence, they used to go to गौतम बुद्ध for resolving various issues.	5

(v)	And hearing that after deciding, The स्वामी became firm and faced them, due to which the monkeys got scared and ran far away. Later, this incident was narrated by स्वामी in a speech at a conference in New York. He said, "Through this incidence I learnt a great truth - 'not to be afraid of difficulties.' Face the difficulty. (and) retaliate it.'	5
A.I.	(B) Translate any two groups of verses into English :	
	Group I	
(i)	Then तपोदत्त said, "O fool, is a bridge ever built across the गङ्गा with sand that gets easily carried by the currents ?"	2
(ii)	I salute to that Lord, who is invisible, all-pervading, eternal, beyond all attributes, sentient who is the cause of all that is manifest and that is not completely manifest by that which is manifest.	2
	Group II	
(i)	A body without limbs, face without eyes, kingdom without justice, food without salt and life without धर्म, does not look beautiful, just like a night without the moon (is not significant).	2
(ii)	It is better to shine (effectively) for a short while than to fume (burn) for a long. A child who is too hard (cruel) and too soft by nature should not be (born) in a king's house. Explanation : This verse is from महाभारत's उद्योगपर्व. When the Pandavas despite completing the exile were not given the kingdom by दुर्योधन, Krishna in order to avoid the war goes for peace talks. These talks however fail and war becomes inevitable. Krishna on his way back asked कुन्ती if any message had to be given to युधिष्ठिर. It was here that gave कुन्ती the well known example of विदुला. Queen विदुला reprimanded her coward son संजय when he retreated from the battle after being defeated by सिन्धुराज. In this world, it is better to live with honour / self respect. An extremely cruel and timid child can't be a good king / ruler.	2

	<p>Group III</p> <p>(i) Sprinkled with whose drops of sweat, the earth possessing crops in her womb is green. This earth, which has yielded fruit due to their efforts, smiles. That greenery of the green revolution has foliated even on the flag. This green lustre on the flag inspires me continuously. Indeed uttering the words “जय किसान” (may the farmer triumph), I salute that farmer.</p>	4
	<p>Group IV</p> <p>(i) It is not possible to wipe off the courage of (defeat) a courageous man even when he is insulted. Even if a torch is kept facing down (up-side-down), its flame doesn't ever go downwards (continues to burn upwards).</p> <p>(ii) And having come there, while he (the boy) was looking at him, picking up again and again, he (इन्द्र) threw sand from the banks of गङ्गा into the water full of waves.</p>	2
	<p>(ii) And having come there, while he (the boy) was looking at him, picking up again and again, he (इन्द्र) threw sand from the banks of गङ्गा into the water full of waves.</p>	2
A.II.	<p>(A) Answer any two questions in English from group I and II each :</p> <p>Group I</p>	
	<p>(i) Crude oil is called black gold. It is a conventional source of energy. It is formed when a large number of dead animals, plants (fossils) are buried underneath the giant rocks. Due to intense heat and pressure, it assumes the form of liquid gas. This impure liquid fuel is called crude oil which is considered to be black gold. Its refinement is a very complex process. Through this, we get petrol, kerosene, grease etc. which is used for commercial purpose.</p>	4
	<p>(ii) Electronic commerce, commonly known as e-commerce, is a type of industry where, buying and selling of products or services is conducted over electronic systems such as the Internet and other computer networks. E-commerce was primarily developed to facilitate business organizations conduct business over the internet. However, its application has been extended to include almost all</p>	4

	such activities of people that involve transfer of money. Online banking is the most recent development within e-commerce. It facilitates people to access their bank accounts at their homes through the internet and transfer money for a wide range of activities like making Life Insurance payments, paying bills for utility services like Electricity, Water-supply, Phone, Cable TV, as well as purchasing and paying for loans, etc.	
(iii)	केवलदेव national park is at भरतपुर. It is a bird sanctuary. Birds' protection is necessary as decreasing number of birds is a serious concern. केवलदेव national park has created different habitats like dry grasslands, wetlands for different species of birds. There are also huge trees for birds. Three hundred sixty six bird species are found in this sanctuary. There is a large number of migratory birds along with its own resident birds. Across the countries, many tourists as well as ornithologists visit केवलदेव national park.	4
	Group II	
(i)	India has achieved success in the field of science and technology. At पोखरण, India conducted her first nuclear test successfully. This success can be seen in white colour. Indian scientists are also successful in computer science. They are the magicians in modern age. The glorious achievement in the field of science is symbolized by white colour. This white colour encourages poetess and makes her heart full of pride. Therefore, she salutes these scientists by saying 'जय विज्ञान'.	4
(ii)	The lineage of the Farooqi family is described in the Burhanpur stone inscription as follows : King Malik - Gazni-naresh - Kesar Khan - Hasan - Adil Shah (I) - Mubarak - Adil Shah (II). The mosque where this stone inscription is found, was built by Adil Shah (II) for fulfilling his righteous duties towards Islam.	4
(iii)	A poet is a master of words, he indeed reigns the world of words. Hence, even if innumerable people grasp all that a poet has, yet he	4

	is not at any loss or does not face scarcity. Just as the ocean continues to be a treasure of gems even after innumerable gems have been taken away by people, likewise, a poet continues to be an imperishable treasure of words. The words or writings of poets may be used and read by people but their value or content doesn't reduce. In this manner the poet has described the greatness of poets.	
A.II. (B) Complete any two verses of the following :		
(i)	नृपाणां च नराणां च केवलं तुल्यमूर्तिता । आधिक्यं तु क्षमा धैर्यमाज्ञादानं पराक्रमः ॥	2
(ii)	यस्य न ज्ञायते वीर्यं न कुलं न विचेष्टितम् । न तेन सङ्गतिं कुर्यादित्युवाच बृहस्पतिः ॥	2
(iii)	यथा छायातपौ नित्यं सुसम्बद्धौ परस्परम् । एवं कर्म च कर्ता च संश्लिष्टावितरेतरम् ॥	2
(iv)	रागे द्वेषे च माने च द्रोहे पापे च कर्मणि । अप्रिये चैव कर्तव्ये चिरकारी प्रशस्यते ॥	
A.II. (C) Complete any one verse based on a metre :		
(i)	इन्द्रवज्रा - गृह्णन्तु सर्वे यदि वा यथेष्टं नास्ति क्षतिः क्वापि कवीश्वराणाम् । रत्नेषु लुप्तेषु बहुष्वमर्त्यैरद्यापि रत्नाकर एव सिन्धुः ॥	2
(ii)	गीति - समुपागतवति दैवादवहेलां कुटज मधुकरे मा गाः । मकरन्दतुन्दिलानामरविन्दानामयं महामान्यः ॥	2
A.III. (A) Write 5 sentences in Sanskrit on any one topic given below:		
(i)	अश्वः विचक्षणः चपलः तथा श्रमशीलः पशुः अस्ति खलु अश्वः । अश्वस्य वेगः अतुलनीयः । तस्य शक्तिः महती । सर्वे सर्वत्र अश्वशक्तिम् एव प्रमाणयन्ति । अश्वः सुन्दरः । तस्य ग्रीवा दीर्घा । तस्याः उपरि स्थिताः मृदुतमाः विशालाः केशाः चित्ताकर्षकाः । पुरा अश्वः योद्धानां सहायकः । सः स्वामिनिष्ठः । तस्य स्वामिनिष्ठया महाराणाप्रतापसिंहस्य चेतकः नाम्नः तथा गौतमबुद्धस्य कन्धकः नाम्नः अश्वस्य स्मरणम् अवश्यं भवति ।	5

(ii)	<p style="text-align: center;">उद्यानम्</p> <p>अस्माकं नगरे एकं विशालं रमणीयं च उद्यानं वर्तते । तत्र नैके वृक्षाः सन्ति । वृक्षेषु लताः शोभन्ते । लतासु विविधानि पुष्पाणि विलसन्ति । कुसुमानां सुगन्धः सर्वत्र प्रसरति । उद्यानस्य परिसरः मनोहरः भवति । नैके जनाः सायङ्काले अटनार्थमागच्छन्ति । उद्याने एकः उत्सः अस्ति । तथा च बालानां कृते विविधानि क्रीडनकानि अपि वर्तन्ते । सायंकाले बालाः तत्र आगच्छन्ति आनन्दिताः च भवन्ति । एतत् उद्यानं नगरस्य भूषणम् एव ।</p>	5
(iii)	<p style="text-align: center;">सूर्यः</p> <p>सूर्यः अन्तरिक्षस्य तेजोगोलकः । सः गगनस्य अलङ्कारः । सः प्राच्यां दिशि उदयति । सूर्यप्रकाशेण ध्वान्तः नश्यति । सः अस्मभ्यं प्रकाशम् उष्णतां च यच्छति । रविः, आदित्यः, सहस्रांशुः, दिनकरः, भास्करः च इत्यादीनि सूर्यस्य अन्यानि नामानि । सूर्यस्य उष्णतया सागरजलस्य बाष्पं भवति । तेन मेघाः वर्षन्ति । रवेः अभावात् प्राणिजीवनं असंभवनीयम् । सूर्यस्य ऊर्जा अपरिमिता । सा विविधानां कार्याणां कृते उपयुज्यते । सूर्यकिरणैः नैकाः व्याधयः नश्यन्ति । सूर्यनमस्कारैः बालाः शक्तिवन्तः भवन्ति । सः अस्माकं शक्तिदाता खलु ।</p>	5
OR		
Translate any five sentences in Sanskrit :		
(i)	श्रीकृष्णस्य मस्तके / मूर्ध्नि मयूरपिच्छः राजते ।	1
(ii)	आयुर्वेदस्य अष्ट / अष्टौ विभागाः सन्ति ।	1
(iii)	त्वं कदा ग्रामं गमिष्यसि ?	1
(iv)	देहली भारतस्य राजधानी अस्ति ।	1
(v)	अस्माभिः सप्तचतुर्नवैकतमे ख्रिस्ताब्दे स्वातन्त्र्यं प्राप्तम् ।	1
(vi)	योग्यः आहारः शरीरस्य वर्धनाय आवश्यकः अस्ति / वर्तते ।	1
(vii)	अहं निबिडे अरण्ये व्याघ्रम् अपश्यम् ।	1
(viii)	धैर्यं मनुजस्य श्रेष्ठं भूषणम् अस्ति ।	1
A.IV. (A) Rewrite the following sentences according to the order :		
(i)	वानरा अपि तम् अन्वधावन् ।	1
(ii)	संभ्रान्तं स्वामिनं पलायमानं दृष्ट्वा मार्गे आसीनः कोऽपि याचकः उच्चैरभाषत, “अरे संन्यासिन्, अलं पलायनेन ।”	1
(iii)	निर्भयतया तान् वानरान् अभिमुखो भव ।	1
(iv)	तेन ते वानराः भीताः न त्वां पीडयिष्यन्ति ।	1
(v)	तदाकर्ण्य निश्चयं कृत्वा स्वामी निश्चलः अभिमुखः जातः तेन ते भीताः वानराः दूरं पलायिताः ।	1
OR		

	Answer any five question in Sanskrit :	
(i)	बेल्लूरमठे करमरकरमहोदयेन श्रीरामकृष्ण परमहंसमहोदयस्य पूर्णाकृतिशिल्पं निर्मितम् ।	1
(ii)	निसर्गात् प्राप्ता अपारम्परिकी ऊर्जा अमर्यादा भवति ।	1
(iii)	नरेन्द्रेण दुर्गादेव्याः मूर्तिः क्रीता ।	1
(iv)	अन्तर्जालं नाम विश्वव्यापिजालम् (www) संज्ञापनतन्त्रज्ञानस्य महाजालं वा वर्तते ।	1
(v)	परः अपि यः हितवान् सः बन्धुः विद्यते ।	1
(vi)	महानुभावाः ज्ञानं न मुञ्चन्ति ।	1
(vii)	विद्यासिद्धये स गङ्गातटं गतः ।	1
(viii)	मुबारखेन्द्रः एदलशाहभूपस्य पुत्रः आसीत् ।	1
A.V.	(A) Translate any one unseen passage / dialogue into English :	
(i)	The best gift given to the entire world by India is the book named पञ्चतन्त्र. A scholar named विष्णुशर्मा is its composer. He observed the interest of the princes. He told them various stories of animals and birds. The technique of 'education through amusement' became effective. The learning given through the medium of stories was grasped effortlessly by the princes. Within a short while, the princes became experts in politics.	5
(ii)	Physician - Are you saying that a kitten is crying in the stomach? Milind - But, what would I do at night ? Physician - This is a pair of pills. One for you and the other for the kitten to enjoy a peaceful sleep. (On the next day, in the hospital.) Physician - O मिलिन्द, wake up. The surgery is successful. Look, this kitten was inside your stomach. Now you may not worry. Milind - (In a weeping tone) But there was a black cat in my stomach, this one is white!	5
(iii)	Vasanti - Then what has the King commenced now. Aatreya - The Ashvamedh sacrifice has been started by that king. Vasanti - A...hhh ! Fie, is he married too ?	5

	<p>Aatreya - Oh ! No.</p> <p>Vasanti - Then who is the wife in sacrifice.</p> <p>Aatreya - The golden idol of Seeta.</p> <p>Vasanti - Alas. Indeed who can understand the souls of magnanimous ones which are harder than even a thunderbolt (Vajra) and softer than even a flower.</p>	
A.V.	(B) Translate any one group of verses into English :	
	Group I	
(i)	One who converts the opponent/enemies into followers (friends) by virtue of utilizing his talent, he indeed is brave and wise.	2
(ii)	Disease, grief, agony, bondage and calamities are the fruits of the trees in the form of people's own sins.	2
	Explanation : As you sow so shall you reap. What goes around comes around.	
	Group II	
(i)	Someone has something in excess by which he attain fame in the world; Indeed everyone is not all knowing (omniscient). Does the केतकी bear fruit? Does the jack fruit flower ? Is the betel leaf endowed with flower or fruit?	4
	Group III	
(ii)	O Brahma, bestow hundred of other sufferings as per your wish, I will bear them. (But) Don't ever write in my destiny (on my forehead), the recitation of poetry before them, who are unappreciative.	4
A.VI.	Answer in English : (Any two)	
(i)	नवसस are the nine poetic sentiment that an artist generates through his emotions, writing. As proportion of images is necessary for beautiful picture likewise those images should reflect the emotions. The नवसस i.e. nine poetic sentiments like शृङ्गार, वीर, करुण etc. should be present in the picture which makes the picture vibrant. It	2

	appears very real. These emotions should be drawn by various postures and gestures of body. Such a picture becomes effective and impressive.	
(ii)	Generally, lines, shape, light and shade are important factors in any drawing. If somebody has imitated any picture then it has to resemble the original one. Position, degree proportion sweetness, size of land, differences, resemblance, drawing pictures in small or big size to indicate their proximity or distance are the eight factors that add to the beauty of a painting.	2
(iii)	After the attainment of freedom, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर was appointed as minister of law in the cabinet of first Prime Minister पं. जवाहरलाल नेहरु. Along with that he also accepted the post of chairman of the drafting committee of Indian Constitution. Disregarding the burden of work he was always engrossed in work.	2
(iv)	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर was fond of Sanskrit language. He also knew the importance of Sanskrit which was the language of the gods and wanted to give it the status of national language. Pertaining to this proposal, a discussion took place in the Parliament wherein पं. लक्ष्मीकान्त मैत्र asked him few doubts in Sanskrit to test his knowledge of Sanskrit. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर replied in Sanskrit itself. All members were surprised to listen to that conversation.	2
A.VII.	Complete the story. द्वौ श्रमणौ हिमालये पर्वतारोहणाद् अतीव क्लान्तौ तौ कुत्रचिद् विश्रामं कर्तुम् अतिष्ठताम् । अत्रान्तरे ताभ्यां दृष्टं यदेका बालिका स्कन्धेन किमपि भारं वहन्ती दूरतः आरोहणं करोति । यदा समीपम् आगता तदा दृष्टं ताभ्यां यत् तस्याः स्कन्धे एकः शिशुः वर्तते इति । अतीव स्नेहार्द्रया गिरा एकः ताम् अवदत् । बाले कुत्र गन्तव्यम् । OR Make any five sentences in Sanskrit by using indeclinables / governing cases :	5
(i)	माता बालकाय कथां कथयति ।	1
(ii)	ग्रामात् बहिः विशालं वनम् अस्ति ।	1

(iii)	गुरुः शिष्येभ्यः / शिष्येषु ज्ञानं वितरति ।	1
(iv)	श्रीगणेशाय नमः ।	1
(v)	वामनः बलिं वसुधां याचते ।	1
(vi)	शरीरस्य कृते व्यायामः आवश्यकः ।	1
(vii)	जननीं प्रति शिशुः धावति ।	1
(viii)	अन्नं / अन्नेन / अन्नात् विना मानवाः न जीवन्ति ।	1
A.VIII. Solve any five sub-questions from the following :		
(A) Recognize any three of the following forms :		
(i)	जाने - Root ज्ञा (9 UP) here AP Present tense First person singular.	1
(ii)	व्योम्नि - व्योमन् noun ending in अन् Neuter gender Locative singular.	1
(iii)	निर्मातुम् - Root निर् + मा (2 PP) Infinitive of purpose तुमन्त अव्यय.	1
(iv)	कथितम् - Root कथ् (10 UP) Past Passive Participle Neuter gender Nominative, Accusative singular. Masculine gender Accusative singular.	1
(v)	राज्ञा - राजन् noun ending in अन् Masculine gender Instrumental singular.	1
(B) Dissolve and name the compounds : (Any three)		
(i)	यथेष्टम् - इष्टम् अनुसृत्य/अनतिक्रम्य । - अव्ययीभाव समास ।	
(ii)	बालनरेन्द्रः - बालः नरेन्द्रः । - कर्मधारय समास ।	1

(iii)	पात्रगतम् - पात्रं गतम् ।	- द्वितीया तत्पुरुष समास ।	1
(iv)	उपस्कारार्थम् - उपस्काराय इदम् ।	- चतुर्थी तत्पुरुष समास ।	1
(v)	सूर्यप्रकाशः - सूर्यस्य प्रकाशः ।	- षष्ठी तत्पुरुष समास ।	1
			1
(C)	Dissolve sandhis : (Any three)		
(i)	एवाध्युषितम् - एव + अध्युषितम् ।		
(ii)	बुधाश्चिन्वते - बुधाः + चिन्वते ।		1
(iii)	विद्यालयेष्वपि - विद्यालयेषु + अपि ।		1
(iv)	बहवोऽनुयायिनः - बहवः + अनुयायिनः ।		1
(v)	तद्यशस्तदौर्जित्यम् - तद् + यशः + तद् + और्जित्यम् ।		1
			1
(D)	Give Sanskrit synonyms of the following words : (Any three)		
(i)	कलानिधिः - चन्द्रः, सोमः, चन्द्रमाः, इन्दुः, शशी, हिमांशुः।		
(ii)	अम्बरम् - व्योम, नभः, आकाशम्, गगनम्, खम् ।		1
(iii)	अश्वः - घोटकः, तुरगः ।		1
(iv)	जीर्णम् - पुरातनम्, प्राचीनम् ।		1
(v)	कौतुहलम् - उत्सुकता, कुतूहलम्, औत्सुक्यम् ।		1
			1
(E)	Complete any three of the following sentences by choosing the suitable alternative given in the brackets :		
(i)	अत्र प्राप्ताहं भरतपुरं दिनद्वयात् प्राक् ।		
(ii)	आचार्ये, वीररसविषये कथयतु भवती ।		1
(iii)	अकस्मात् तस्य विचारमाला खण्डिता ।		1
(iv)	उद्यानस्य निकटे प्रवहतो निर्झरस्य जले स्नात्वा प्रत्यागच्छतु ।		1
(v)	तस्य शरीरम् उच्छूनं रूपहीनं च समजायत ।		1
			1
(F)	Do as directed : (Any three)		
(i)	त्वं अस्माकं जीर्णकुटीम् आगच्छ ।		
(ii)	रात्रिः अयात् ।		1
(iii)	वत्स नरेन्द्र, अलं शोकेन ।		1
(iv)	सारङ्गागारान् खगाः अङ्गीकृतवन्तः ।		1
(v)	महत् परिवर्तनम् एतत् ।		1
			1
❖❖❖❖			